De Driehoek
Ecologisch Tuinenpark

In deze Nieuwsbrief

- Van de redactie (1 en 2)
- Gladde paden
- Geschiedenis van Natuurlijk Tuinieren op de Driehoek
- Tomaten kweken en phytophthora
- De penningmeester; Herman van der Bij neemt afscheid
- Fact check: is Accoya mileuvriendelijk?
- Driehoekse natuur: streepjespak
- Advertenties
- Colofon

Nieuwsbrief nazomer 2021

Redactie (1)

Wat was de afgelopen zomer nat! Sommige gewassen vinden dat prima en andere juist niet. Sommige zonnebloemen zijn wel drie meter hoog en andere – gegroeid uit zaden van de zelfde bloem – halen de meter nog niet. Deze verschillen zijn niet altijd verklaarbaar en dat maakt het tuindersleven wel eens lastig.
Er is een index gemaakt op alle digitaal beschikbare Nieuwsbrieven en deze wordt steeds bijgewerkt (zie website). Handig als je iets zoekt over tomatenteelt, Natuurlijk Tuinieren of woelratten. In Nieuwsbrief maart 2014: Hoe je – lekker herfstig – van kolen zuurkool maakt. In Nieuwsbrief november 2013: Hoe je jouw grond voorbereidt op het nieuwe seizoen (onder meer door te mulchen en compost op te brengen). En in Nieuwsbrief juli 2014: Planten die je nog in het najaar kunt zaaien. Onze Nieuwsbrief is een heuse schatkamer!

Volkstuinencomplex De Driehoek
Winklerlaan 151, 3571 KL Utrecht

Secretariaat
p/a A. Van Ostadelaan 71 Bis, 3583 AC Utrecht

E-mails
secretariaat@driehoektuin.nl
natuurlijktuinieren@driehoektuin.nl
penningmeester@driehoektuin.nl
nieuwsbrief@driehoektuin.nl

Website
www.driehoektuin.nl

Redactie (2)

Gezocht: Interviewer m/v. In deze Nieuwsbrief interviewt Herman van der Bij zichzelf ter gelegenheid van zijn afscheid als penningmeester. Wie vindt het leuk om mensen te interviewen die een vaste taak uitvoeren binnen de Driehoek, zoals commissieleden, bestuursleden en vrijwilligers? En de informatie in een artikel samen te vatten natuurlijk.
Er zullen in het najaar van 2021 en het voorjaar van 2022 weer enkele workshops worden aangeboden door de Commissie Natuurlijk Tuinieren – de nachtvlindernacht is daarvan de eerste.
De volgende Nieuwsbrief verschijnt begin november 2021, deadline half oktober.

foto links: Mariëlle heeft de TUIN-BOEK-BIEB op tuin 12 geopend, voor boeken over (moes-)tuinieren, natuur, koken, planten of dieren. Geen fictie; daarvoor is er een minibieb bij de AH in de Gaard.

foto rechts: Tijmen gaf zijn tuinhaard een andere functie: Vuur = begonia, rook = alsem)

Gladde paden

Henk Rienties

Vooral in de zomer waren de hoofdpaden soms verraderlijk glad. Dit is het gevolg van slecht onderhoud en natuurlijk van de vele regen. We hebben bezoekers met bordjes gewaarschuwd voor de gladheid. Desondanks zijn enkele mensen lelijk gevallen.
Het branden van de paden zou een oplossing kunnen zijn maar kost teveel tijd. Daarom hebben we op dinsdagochtenden samen met vrijwilligers scherp zand gestrooid op de hoofdpaden. Dit helpt redelijk goed maar voor hoe lang? Van het Overleg Volkstuinen Utrecht (OVU) en de Gemeente hebben we toestemming gekregen de hoofdpaden snel aan te pakken. Het OVU heeft inmiddels offertes aangevraagd bij bedrijven voor die renovatie. Hopelijk behoort de gladheid daarna tot het verleden.

De geschiedenis van Natuurlijk Tuinieren op de Driehoek

Jan Willem Arends

De AVVN ontwikkelde eind vorige eeuw (samen met het IVN, De Kleine Aarde en de KNVV) een nieuwe aanpak van tuinieren die zij “Natuurlijk Tuinieren” noemde: Tuinders geven de natuur meer ruimte onder meer door schuilplaatsen voor dieren te scheppen, meer soorten planten te kweken, en oevers van sloten minder steil te maken. In 1997 verscheen het uitgebreide en interessante *Handboek Natuurlijk Tuinieren*. Het bestreek zowel het openbare als het verhuurde gedeelte van een tuinenpark, en zelfs de gebruikte materialen!
De Driehoek heeft Natuurlijk Tuinieren echt omarmd en daarom – vooral voor nieuwe(re) leden – de geschiedenis ervan.

Het begin
In 2010 haakte de Driehoek aan bij Natuurlijk Tuinieren (de AVVN beperkte het tot het openbare gedeelte). Die aanpak paste bij ons (ecologische) tuinenpark. En misschien dat een grotere natuurwaarde van het gebied huizenbouw op die plek zou kunnen voorkomen. (Inmiddels is ons tuinenpark deel van de “ecologische hoofdstructuur” en lijkt dat gevaar minder groot.)
Deskundigen van de AVVN stelden na een aantal werkbezoeken een lange lijst met adviezen op zoals: Plant diverse soorten heesters, bouw en vul stapelmuren, zet bepaalde planten in de sloten, stimuleer “ecologisch meedenken” van de leden. Ook bood de AVVN een aantal workshops aan.
Om de vier jaar moeten de vorderingen worden beoordeeld aan de hand van een vaste *Inventarisatie- en beoordelingslijst*. Elke versie daarvan bevat oude en nieuwe adviezen. En de eindbeoordeling: maximaal 4 stippen van het lieveheersbeestje.

Oprichting van een commissie
De Commissie Natuurlijk Tuinieren. Deze zou voor stippen gaan zorgen en heette daarom ook Stippencommissie. Ze werkte een aantal adviezen om tot plannen en presenteerde deze in 2011 in een prachtige *Brochure*:

(vervolg artikel op pagina 4)

stapelmuur

bijenhotel

1. heesters voor vogels om het park heen;
2. ongewenste planten bestrijden (Japanse duizendknoop);
3. meer stinzenplanten op de oevers van sloten;
4. oevers sloten natuurvriendelijker;
5. plantenborders tegenover composthoop verder ontwikkelen;
6. schuilplekken voor grotere en kleinere dieren aanleggen (takkenwallen en nestkastjes);
7. idem voor bijen, vlinders, vleermuizen en ringslangen;
8. stapelmuur vlindertuin afmaken.

De *Brochure* was ook bedoeld om de tuinders te stimuleren op hun huurtuin aan Natuurlijk Tuinieren te gaan doen! De Commissie en het bestuur bepaalden aan de hand van de adviezen van de AVVN en de *Brochure* wat er op de eerste zaterdag van de maand of op werkochtenden werd gedaan.

Vorderingen
De AVVN beoordeelde ons tuinenpark als volgt:

	2012	2016	2020	max.
A inrichting en beheer, algemeen	29	34	38	48
B inrichting en beheer, specifiek	59	71	78	101
C opstallen, dode materialen	5	5	7	8
D inkoop/winkel	–	–	–	–
E interne milieuzorg	8	11	15	22
F voorlichting	47	34	40	60
totaal zonder bonus	148	155	178	239
bonus	44	38	44	?
totaal met bonus	192	193	222	?

drijfeilandje

eendentrapje

De Driehoek scoorde niet goed op: oevers, stapelmuren, kunstmatige schuilplaatsen van natuurlijke materialen, energiebronnen en cursussen. Desondanks behaalde ons tuinenpark dankzij bonuspunten toen 80% van het maximale aantal punten en daarmee vier stippen. Het belangrijkste doel van de Stippencommissie was behaald, geen geringe prestatie!
De meeste plannen uit de *Brochure* werden uiteindelijk verwezenlijkt (niet: oevers sloten natuurvriendelijker en schuilplekken voor grotere dieren; zijn moeilijk te realiseren op ons tuinenpark). Ook veel (andere) adviezen van de AVVN werden opgevolgd zodat het aantal punten bleef groeien. Het aantal stippen niet. Was misschien leuk geweest voor ons ;)

Geharrewar
Was er soms ook over: Drijfeilandjes (van plastic en polystyreen!) met daarop bijzondere planten die werden verwijderd; nieuwe waterplanten die ook weer verdwenen; voedselrijke bagger die op de liefst voedselarme oevers was gelegd; oevers die werden gemaaid waar/toen het niet de bedoeling was. Dat kostte goedwillende mensen veel energie.

Het baggeren van de sloten is sowieso lastig: Het Waterschap stelt de eisen, de Gemeente moet uitvoeren, de aannemer die dat doet heeft ook zijn ideeën, en de Driehoek wil de natuur beschermen.
Over het maaien van de oevers wordt al lang gesproken. Sommigen willen ze kaal en anderen juist niet. Inmiddels worden de oevers gefaseerd (twee maaimomenten) en selectief (strook langs pad, middenstrook, strook langs water) gemaaid, en blijven de planten op de oever naast tuin 96 staan.
Het *Maaiplan* en de *Richtlijnen Natuurlijk Beheer* zijn ontwikkeld om dergelijke problemen in de toekomst te voorkomen.

Met dank aan die leden van het Bestuur en de Commissie die eerdere versies van dit artikel aanvulden en corrigeerden.

Literatuur
AVVN, Handboek Natuurlijk Tuinieren, 1e dr. 1996
AVVN, [...] Adviezen 2010-2012, 2010
Commissie Natuurlijk Tuinieren, Speciale Uitgave Natuurlijk Tuinieren, 2011 "Brochure" (zie website)
AVVN, Inventarisatie- en beoordelingslijst 2012
AVVN, Inventarisatie- en herbeoordelingslijst, 2016 en 2020 (2020 zie website)
De Driehoek, *Maaiplan* en *Richtlijnen Natuurlijk Beheer, 2017* (zie website)

takkenwal

uitleg bij de composthoop

Tomaten kweken en phytophthora

Henk Rienties

Op bijgaande foto van mijn tomatenplanten in mijn kas is goed te zien dat het mis gaat met de tomatenplant.
Wanneer je tomaten buiten kweekt loop je het risico dat de tomatenziekte toeslaat wanneer het een weekje veel regent. Je planten staan er prachtig bij en dragen heel veel vrucht; dan regent het een weekje in augustus en de tomatenplanten kleuren zwart en er komen vieze vlekken op de tomaten: de phytophthora heeft toegeslagen.

Daarom kweek ik heel mijn leven al tomaten in een kas en nooit had ik last van de tomatenziekte... tot dit jaar. Misschien had ik de kas niet genoeg gelucht. Andere mensen hebben gelijksoortige problemen gemeld.
Je hoeft niet per se een kas te hebben om tomaten te kweken. Onder een lichtdoorlatend afdak kan ook. Het gaat erom dat de tomatenplant niet lang water op zijn kop krijgt en niet lang nat blijft omdat anders de schimmels toeslaan.

tomatenplant *Herman van der Bij*

De penningmeester; Herman van der Bij neemt afscheid

Herman van der Bij (interviewt zichzelf)

Hoe werd je penningmeester?
Begin 2018 vroeg Els Evers mij of ik haar op wilde volgen als penningmeester. Ik vind dat je zo'n verzoek niet zomaar naast je neer kunt leggen. Een vereniging als de Driehoek kan niet zonder vrijwilligers. Maar ik heb wel als voorwaarde gesteld dat de vereniging over zou stappen van Excel naar een online boekhoudprogramma.

Wat doet een penningmeester zoal?
Elke zondagmorgen ben ik een half uur tot een uur bezig met het bijwerken van de boekhouding en het betalen van facturen en declaraties. Dat gaat het hele jaar door.
Januari is een drukke maand. Dan stuur ik aan alle leden een factuur. De vereniging heeft ruim 180 leden. Dat gaat dus om 180 facturen. In het verleden waren meerdere vrijwilligers een dag bezig om de facturen te maken en te versturen. Dank zij het boekhoudpakket doe ik dat in mijn eentje in een uur of twee. (Het meeste werk zit in het controleren van de premie voor opstalverzekering van de tuinhuisjes, omdat die voor iedereen verschillend is.)
Verder begin ik in januari met het opstellen van de jaarrekening waarmee het bestuur de uitgaven van het afgelopen jaar verantwoordt. Als je meer hebt uitgegeven dan begroot, moet je dat natuurlijk uitleggen. En ook als je minder hebt uitgegeven, dan zijn bepaalde plannen (nog) niet uitgevoerd.
Vervolgens kijk je naar de plannen voor het nieuwe jaar en wat je daar aan uit wilt geven oftewel de begroting voor het nieuwe jaar. Met de jaarrekening en de begroting ben ik zo'n acht uur bezig.
Vanaf maart tot november wordt het allemaal wat rustiger. De ALV is dan normaal gesproken achter de rug en alle leden hebben hun facturen betaald.

In november stuur ik 50 á 60 facturen aan huurders die volgens onze administratie minder dan 3 x hebben meegewerkt aan de werkdagen. Dat levert wel eens wat gedoe op en ik ben de maand november en december bezig om dat geld binnen te halen.
En dan is het januari en begint de cyclus overnieuw.

Betalen de leden een beetje op tijd?
Twee op de drie leden betalen de factuur binnen drie weken. Na een eerste herinnering blijven er nog tussen de vijf en tien mensen over die ik nog een keer per mail of telefoon of op hun tuin benader. Dit jaar heb ik voor het eerst bij een aantal leden een schriftelijke herinnering in de bus moeten gooien.
Overigens, herinneringen sturen hoort er gewoon bij want bij iedereen gaat wel eens wat mis. Het helpt wel als mensen bij de betaling het factuurnummer precies invullen. Dan heb ik er geen werk meer aan.

Wat vind je leuk aan het penningmeesterschap?
Zoals ik eerder al zei, een vereniging kan niet zonder vrijwilligers. We hebben mensen die de wc's schoonmaken, de bermen maaien, de fruitbomen snoeien, de hekken sluiten, taarten bakken, de tuinen schouwen, de werkdagen organiseren, enzovoort. En ik vind dat je de vrijwilligers moet koesteren. Dat betekent dat je moet zorgen dat hun werk goed uitvoerbaar is. Dus als de snoeiploeg ladders nodig heeft, moet je dat regelen.
Verder vind ik het prettig als ik mensen kan helpen, met de U-pas, of in termijnen betalen, of met een verzekeringskwestie. En als het om besturen gaat, vind ik het opmaken van de jaarrekening en de begroting het leukste onderdeel van het penningmeesterschap.

Zijn er ook minder leuke dingen?
Vergaderen is niet mijn favoriete bezigheid. Het bestuur vergadert zo'n 10 á 12 keer per jaar. Dat zou wat mij betreft wel een stuk minder kunnen. Ik hoor slecht, dus een vergadering duurt me al snel te lang. Dat is ook wel een belangrijke reden dat ik er na 2,5 jaar een punt achter zet.
Verder zijn er mensen die zich niet of onvoldoende realiseren dat ook bestuursleden vrijwilligers zijn. Die mensen menen dat ze zo maar over jouw vrije tijd kunnen beschikken. Als ik geen email-adres van hen heb, moet de factuur per post. Dat is een half uur extra werk: printen, envelop, postzegel en naar de brievenbus. Als ik dan ook nog herinneringen moet sturen, wordt dat wel echt vervelend.

Zijn er zaken waar je trots op bent?
Ik had natuurlijk het geluk dat Els Evers de vereniging financieel gezond heeft achtergelaten. Daar kon ik op voortbouwen. Een deel van het gespaarde geld kunnen we nu gebruiken om plannen uit te voeren. Dat zie je terug in de meest recente begroting die Bert Meinders en ik hebben opgesteld.
Ik ben er trots op dat we gestart zijn met verduurzaming, door b.v. zonnepanelen aan te schaffen. Daar valt trouwens nog wel een slag te maken. Verder hebben we een aanzet gegeven tot een meerjaren-onderhoudsplan voor het Pannendak.
Tenslotte hebben we nu een computersysteem, waarmee we minder tijd kwijt zijn aan ledenadministratie, boekhouding en archief. We kunnen nu alles een stuk sneller terugvinden.

Zijn er nog dingen die je kwijt wil?
Ik heb bewust voor een *ecologisch* tuinenpark gekozen. Dat bijzondere karakter mogen we best nog wel meer benadrukken.
En ik hoop dat de tuinen betaalbaar blijven. Wij hebben onze tuin indertijd overgenomen voor 1000 euro en dat vond ik eerlijk gezegd toen al een fors bedrag. Maar nu zie ik ook veel tuinen voor 3000 euro of meer overgaan. Dat heeft vooral te maken met de opstallen. Ik pleit er voor om het bouwen van paleisjes te ontmoedigen en zo nodig een overname-plafond in te stellen. En waar mogelijk tuinen te splitsen.

Fact check: Is Accoya milieuvriendelijk?

Bert Meinders

Tuinhouthandels en bouwmarkten verkopen Accoya als duurzaam/verantwoord alternatief voor geïmpregneerd hout en hardhout (tropisch, inlands eiken). De voorspelde levensduur is minimaal 40 jaar.
Accoya wordt o.a. in Nederland gemaakt. Dennenhout van plantages in Chili of Nieuw Zeeland (en binnen enkele jaren wellicht ook Spanje) wordt behandeld met sterk geconcentreerd azijn (preciezer: azijnzuur anhydride). Dankzij die behandeling is de technische levensduur een stuk langer. Het procedé is al honderd jaar geleden ontdekt maar wordt pas zo'n tien jaar commercieel toegepast. Bij de reactie van azijnzuur met houtvezel ontstaat koolzuurgas en water. En het overgebleven azijnzuur wordt bijna helemaal teruggewonnen, de fabrikant claimt dat er minder dan 1% achterblijft.

Accoya is eigenlijk geen hout, maar een kunststof (plastic) die er uitziet als hout. De cellulosevezels in het hout zijn chemisch zo veranderd dat ze geen vocht meer opnemen. Het materiaal kan niet meer schimmelen of rotten en dus ook niet meer worden gecomposteerd. Verbranden lukt wel maar dat geldt voor alle kunststoffen.
Accoya wordt gemaakt van dennen (pinus radiata) uit Chili of Nieuw Zeeland. Verder weg, en dus nog vervuilender, kan niet (tientallen tonnen stookolie, vele kubieke kilometers CO2); er blijft wat zuur (azijn) in het materiaal achter dat hoe dan ook in het milieu terechtkomt; Accoya is een kunststof geworden die door bewerking, slijtage of verbranding in het milieu terechtkomt en daar schade aanricht; Accoya hoeft niet te worden geschilderd en dat scheelt verf, beits enzovoorts.
Conclusie: Accoya is moeilijk milieuvriendelijk te noemen.

Driehoekse natuur: streepjespak

Tieneke de Groot

Iedere dag pyamadag is misschien wat veel, maar persoonlijk houd ik wel van een streepje over het lijf. De ontdekking van deze wantsen in een rood met zwart boevenpak was daarom een aangename verrassing. Ze zaten op de bloeischermen van zevenblad in een van de heggen op ons moestuinenpark. Zaten is niet helemaal het juiste woord, ze waren vooral druk bezig met het maken van nageslacht, zodat we volgend jaar van de kleuren van hun kinderen kunnen genieten.

Het gaat om pyamaschildwantsen, circa één centimeter groot. Deze roodzwart gestreepte wants is verwant aan de veel kleinere bedwants, die geen opvallende (nacht)kleding aan heeft. Helaas. Want als je door deze bloedzuigers bezocht wordt, vaak in een obscuur hotelletje, zou dat de speurtocht naar je plaaggeesten een stuk eenvoudiger maken. Is het dan handig dat onze pyamaschildwantsen zo opvallend zijn? Jawel. Dat is een ‘bewuste’ verdedigingsstrategie. Je wapenen tegen roofdieren kan op allerlei manieren. Door onvindbaar te zijn bijvoorbeeld, dankzij je camoeflagekleuren. Of door je vliegkunsten. Een andere manier is het afschrikken van vijanden door zeer onsmakelijk te zijn. Maar hoe communiceer je dat?! Bij gebrek aan gesproken taal wordt kleurentaal ingezet. Je hult je in felle kleuren, vaak is dat rood of geel. Heeft een roofdier ooit zo’n kleurrijk insect gegeten, dan haalt hij/zij het een tweede keer niet in het hoofd. Want ja, de walgelijke smaak, en misschien zelfs buikpijn…

En wat eten deze wantsen zelf eigenlijk? De meeste soorten wantsen hebben een dunne zuigsnuit waarmee ze sappen uit planten zuigen of uit dieren - waaronder slapende mensen. Pyamaschildwantsen gebruiken die snuit om van diverse schermbloemigen te eten. Zevenblad onder andere, maar ook wilde peen, pastinaak en engelwortel. Een groot gevaar voor de productie op onze moestuinen vormen ze niet.

De vieze smaak is trouwens niet hun enige wapen. Net als veel andere wantsen hebben deze boefjes een stinkklier waarmee ze bij gevoelde dreiging een stofje kunnen produceren dat hun vijand op afstand houdt. Die stank schijnt zo erg te zijn dat de Engelsen diverse schildwantsen ‘stink bug’, dus stinkkever, hebben genoemd. Gelukkig beschouwden deze gestreepte wantsen mij niet als vijand en kon ik rustig foto’s maken van hun vrijpartij.

Advertenties

In deze rubriek kunnen leden van de vereniging gratis een korte advertentie plaatsen over materialen, of activiteiten op ons tuinenpark. Maximaal vijfentwintig woorden per advertentie.

Gratis hulp bij het vervangen van milieuonvriendelijke materialen door milieuvriendelijke, bijvoorbeeld kunstgras door tegels, geïmpregneerd houten paaltjes door onbehandelde paaltjes of dikke takken: nieuwsbrief@driehoektuin.nl

Colofon

De Nieuwsbrief informeert de tuinders van het Ecologisch Tuinenpark de Driehoek te Utrecht. Hij verschijnt minimaal tweemaal per jaar en wel op 1 maart en 1 oktober. De deadline voor het aanleveren van teksten of informatie op nieuwsbrief@driehoektuin.nl is een maand eerder dan de genoemde data. Maximale omvang van artikelen: 25 woorden voor advertenties, ca. 200 voor Even voorstellen/dag zeggen, ca. 300 voor andere artikelen (en in bijzondere gevallen nog meer). Bij aanpassingen wordt contact gezocht met de schrijver. Redactie: Jan Willem Arends. Vormgeving: Renate Daniels. Op www.driehoektuin.nl zijn de oude nummers van de Nieuwsbrief te vinden samen met een index. Het bestuur brengt een Bestuursbulletin uit als een bestuursvergadering daartoe aanleiding geeft.

(fotoverantwoording: alle foto's zijn geplaatst met toestemming van de maker)